

T. XXVII (2024) Z. 1 (73)
ISSN 1509-1074
10.24425/rhpp.2024.149292

ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ

The extraordinary legacy
of Joachim Glensk, professor
of media studies, astrologer
and aphorist

**Niezwykłe dziedzictwo
prof. Joachima Glenska
— prasoznawcy, astrologa
i aforysty**

Instytut Dziennikarstwa
i Komunikacji Medialnej
Uniwersytet Śląski w Katowicach
ul. Bankowa 11
PL 40-007 Katowice
e-mail: sebastian.fikus@us.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-1155-2762>

**Sebastian
FIKUS**

KEY WORDS:
Polish press studies, University of Opole, Upper Silesian
studies, Joseph Freiherr von Eichendorff (1788–1857),
Eichendorff-Gemeinde, Joachim Glensk (1935–2023)

SŁOWA KLUCZOWE:
historia prasy, Śląsk, aforyzmy, astrologia, Uniwersytet
Opolski, Konwersatorium Eichendorffa

ABSTRACT
Professor Joachim Glensk was one of the outstanding
specialists in Polish media studies but it was the
collecting and editing of aphorisms that became his true
passion. He was also held in high regard for his
astrological expertise. In the last phase of his life he
turned most of his attention to Silesian and German
themes, a shift which coincided with his social and
educational activity in the Joseph-von-Eichendorff-
Konwersatorium in Opole.

ABSTRAKT
Prof. Joachim Glensk należał do grona wybitnych
polskich prasoznawców. Jego życiową pasją stało się
jednak zbieranie i wydawanie aforyzmów. Uchodził
za autorytet astrologiczny. Pod koniec życia szczególnie
ważna stała się dla niego tematyka śląska i niemco-
znawcza. Był też społecznikiem, angażując się
działalności Konwersatorium Eichendorffa, którego
był prezesem.

Streszczenie

Joachim Glensk był wielkim stylistą, znakomicie posługiwał się sarkazmem i umiejętnością wypowiadania się z przymrużeniem oka. Ale był też wybitnym uczony, który napisał 38 monografii. Był zawsze życzliwy i pełen optymizmu. Glensk pochodził z Górnego Śląska, do którego był zawsze przywiązany. Ukończył polonistykę we Wrocławiu, ale całe dorosłe życie związał przede wszystkim z Opolem, gdzie był pracownikiem Instytutu Śląskiego i Uniwersytetu Opolskiego. Jego głównym obszarem zainteresowania była prasa śląska, która była tematem zarówno jego habilitacji, jak i pracy doktorskiej. Za dzieło swojego życia uważał *Czarną księgę prasy polskiej*, w której przedstawił historię i formy represjonowania prasy polskiej przed 1945 rokiem. Przytaczał w niej różne procesy sądowe, by pokazać w jak trudnych warunkach ona musiała się rozwijać. Niezwykle ważnym obszarem jego zainteresowań było zbieranie aforyzmów. Poświęcił im wiele książek, spośród których jego podstawowym dziełem była *Wielka Encyklopedia Aforyzmów*. Istotną dziedziną jego twórczości była astrologia, która była nieodłącznym elementem jego życia i pracy. Stała się dla niego kluczem do lepszego zrozumienia losów twórców i polityków poprzednich epok. Przez jej perspektywę patrzył też na problemy współczesnego świata. Joachim Glensk był również działaczem społecznym. Wspólnie z Fryderykiem Kremserem założył w 1992 roku stowarzyszenie Konwersatorium Eichendorffa, które miało ambicje gromadzić wokół siebie autochtonicznych twórców. Konwersatorium na przestrzeni lat wydawało książki, organizowało wystawy. Kiedy w 2019 roku stowarzyszenie chyliło się ku upadkowi, objął w nim funkcję prezesa i przywrócił mu dawną świetność. Tym samym dowiódł Glensk, że nawet w poważnym wieku można jeszcze inspirować i tworzyć inicjatywy o dużym zasięgu. Joachim Glensk zmarł 7 stycznia 2023 roku w Opolu. W naszej pamięci pozostanie jako wybitny intelektualista i stylistą, ale również jak człowiek niosący pomoc zawsze tam, gdzie była potrzebna.

Wprowadzenie

Profesor Joachim Glensk to postać niezwykła pod każdym względem. Był nie tylko cenionym prasoznawcą, ale także astrologiem i aforystą, człowiekiem przekraczającym granice wiedzy, poszukującym inspiracji i mądrości w najmniej oczywistych miejscach. Glensk to uczony o niezwykłej pasji do badania mediów, a w szczególności prasy oraz jej wpływu na społeczeństwo. Jego życie było podróżą przez skomplikowane meandry przeszłości, obserwacje astralne nieba oraz mistyczne zapisy, znajdujące odzwierciedlenie w zwięzłych aforyzmach. Dorobek Joachima Glenska, zwłaszcza ten pozanaukowy, cechował się sarkazmem i umiejętnością wypowiadania się z przymrużeniem oka.

Urodził się 9 sierpnia 1935 roku w Opolu, a wychował w Tarnowie Opolskim. Jak sam o sobie pisze, profesorem został przez zrządzenie losu, bo nie był specjalnie uzdolniony matematycznie, a mama przepowiedziała mu, że nie ukończy nawet „Volksschule”¹ (niemiecki odpowiednik szkoły podstawowej). Szkołę podstawową skończył w rodzinnym Tarnowie w roku 1949, liceum w Opolu, a studia wyższe na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w roku 1959 roku ukończył polonistykę. Po kilku latach nieobecności na ziemi opolskiej powrócił, by podjąć pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu, a później w Instytucie Śląskim w tym samym mieście. Główny obszar jego zainteresowań stanowiły badania nad prasą śląską. W tym obszarze przygotował rozprawę doktorską pt. *Dzieje „Nowin Raciborskich” za lata 1889–1904*, którą obronił w roku 1968 na Uniwersytecie Wrocławskim. Podstawą przewodu habilitacyjnego (kolokwium odbyło się 11 kwietnia 1991 roku w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu) była rozprawa zatytułowana *Ograniczenia wolności pracy polskiej na Górnym Śląsku*. Zwieńczenie jego dociekań naukowych stanowiło uzyskanie tytułu profesora nauk humanistycznych nadanego przez Prezydenta RP w roku 1997.

Profesor Glensk należał do tych naukowców, którzy z ogromną pasją podchodzą do nauki. W swojej karierze akademickiej może poszczycić się autorstwem 38 monografii, w tym szeregiem antologii aforystycznych i prac na temat astrologii, będą-

¹ J. Glensk, *Autochton. Autobiografia z przymrużeniem oka*, Łędziny [2018], s. 8.

cych efektem jego hobbystycznych zainteresowań. Warto wspomnieć, że opracowania te podpisywał pseudonimem Edward Jokel. Joachim Glensk to postać, która była nie tylko dociekliwym naukowcem badającym rodzimą prasę, ale także osobą o ogromnej wyobraźni, będącej źródłem jego kreatywności i nieograniczonych możliwości.

Prasoznawstwo — pasja naukowa profesora Glenska

Prasoznawstwo fascynowało Joachima Glenska od początku jego kariery zawodowej. Stanowiło też główny nurt jego badań naukowych oraz awansów zawodowych. Jako prasoznawca starał się zrozumieć, jak czasopiśmiennictwo, szczególnie to śląskie, kształtuje procesy informacyjne oraz jakie są efekty komunikacji z odbiorcami.

Początki jego zainteresowań prasoznawstwem sięgają roku 1957, kiedy to na łamach wrocławskiego czasopisma „Nowe Sygnały” opublikował recenzję dzieła *Zatoka żarłocznego szczupaka* autorstwa Eugeniusza Paukszyty. Była to jego pierwsza publikacja poświęcona tematyce prasoznawczej². Ponieważ profesor Glensk był Ślązakiem, co zadeklarował w autobiografii zatytułowanej *Autochton*³, od początku swojej kariery naukowej interesował się szczególnie historią prasy śląskiej oraz relacji pisarzy polskich ze Śląskiem. Efektem jego zainteresowań wspomnianą problematyką było kilkanaście artykułów naukowych, o charakterze publicystycznym, gdyż lekkość pióra sprawiała, że jego prace były nie tylko merytoryczne, ale także (a może przede wszystkim) czytelne i przystępne dla szerokiego grona czytelników. W ten nurt wpisują się także dwa wydania książki *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska*⁴.

Dociekliwość profesora Glenska i zamiłowanie do prasy śląskiej zaowocowało szeregiem prac dokumentujących jej historię. Już w roku 1973 opublikował pierwszy z czterech tomów *Bibliografii opracowań poświęconych prasie na Śląsku do 1945 roku*⁵. W pracy tej znalazły się zestawienia najważniejszych dla tego tematu zespołów archiwalnych, znajdujących się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Państwowym Miasta Wrocławia i Województwa Wrocławskiego we Wrocławiu, Deutsches Zentralarchiv Merseburg i Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Opo-

² S. Dziki, *Joachim Glensk: 70 lat życia i 50 lat pracy naukowej nad starymi gazetami śląskimi*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2005, t. 8, z. 2 (16), s. 204.

³ J. Glensk, *Autochton*...

⁴ J. Glensk, *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska (Materiały bibliograficzne)*, Komunikaty, Seria Monograficzna nr 57, Opole 1965 oraz *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska*, wyd. 2 poszerz. Komunikaty, Seria Literacka nr 10, Opole 1970.

⁵ J. Glensk, *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 1: *Do roku 1945*, Opole 1973.

lu. Opracowania profesora Glenska wzbogaciły typowy układ, spotykany w tego rodzaju opracowaniach o aneks, w którym zestawione zostały prace niepublikowane i najważniejsze materiały archiwalne w układzie chronologicznym⁶. W kolejnych trzech wydaniach dokumentował prasę do roku 1999. Zainteresowania prasą powojenną skłoniły go do opublikowania *Kalendarium powojennej prasy Dolnego Śląska*⁷.

Jedną z najważniejszych prac prof. Glenska jest z pewnością *Czarna księga prasy śląskiej*⁸, obejmująca opis i interpretację wszystkich form represjonowania prasy polskiej na całym Śląsku od chwili jej narodzin do 1945 roku. Szczególną uwagę poświęca procesom prasowym jako głównym środkiem represji wobec prasy polskiej na obszarze Górnego Śląska⁹. Opracowanie potraktować można jako zwieńczenie jego zainteresowań tematyką prześladowań redaktorów prasy polskiej na Śląsku oraz swoiste podsumowanie dotychczasowego dorobku naukowego w tym zakresie, który obejmował m.in. takie publikacje, jak:

- *Ograniczenia wolności prasy polskiej na Górnym Śląsku (na przełomie XIX i XX wieku)*, Opole 1989. W pracy tej Glensk koncentruje się na analizie procesów sądowych i działań administracji oraz policji, skierowanych przeciw prasie polskiej na Górnym Śląsku na przełomie XIX i XX wieku. Jego badania opierają się na różnego rodzaju periodykach oraz aktach urzędowych jako głównym źródle informacji.
- *Pitaval prasy polskiej na Śląsku w XIX stuleciu. Redaktorzy i wydawcy przed sądem*, Opole 1992, w której wykazał, że nawet w systemie prasowym o stosunkowo dużej swobodzie, jak Prusy, władze potrafiły stosować „legalne” metody eliminacji niewygodnej prasy polskiej.
- *Diariusz prasy polskiej na Śląsku*, Opole 1993 — sięgający od zarania dziejów prasy polskiej na Śląsku do likwidacji cenzury rewolucyjnej w 1989 roku.

Jego książki w tym zakresie można uznać za szczegółowy zapis represji wobec polskich mediów pod panowaniem Prus i Austrii. Sam Glensk uważał *Czarną księgę prasy śląskiej* za prasoznawcze dzieło swojego życia. Warto wspomnieć i o tym, że był on także autorem wielu haseł w różnych wydawnictwach encyklopedycznych, jak np. w *Encyklopedii powszechnej* czy *Encyklopedii Górnego Śląska*.

Ogromne zasługi i bogaty dorobek naukowy w zakresie szerzenia wiedzy o historii czasopiśmiennictwa na Śląsku zaowocował przyznaniem Glenskiemu szeregu nagród, orderów i odznaczeń, wśród których najbardziej cenił sobie ten, który otrzymał za uczciwość w przekazywaniu prawdy historycznej (Nagroda im. Ks. Prałata Aleksandra Skowrońskiego).

⁶ W. Władyka, *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t.1: do roku 1945, Joachim Glensk, Opole 1973: [recenzja], „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1974, t. 13, nr 4, s. 547.

⁷ *Kalendarium powojennej prasy Dolnego Śląska*, Opole 1980.

⁸ J. Glensk, *Czarna księga prasy śląskiej*, Opole 2006.

⁹ M. Myśliński, *Czarna księga prasy śląskiej: tom 1 Górny Śląsk*, Joachim Glensk, Opole 2006: [recenzja], „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 2007, t. 10, nr 2 (20), s. 302.

Joachim Glensk — mistrz krótkiego formułowania (aforyzmów)

Choć sam Glensk uważał się za prasoznawcę, to jednak bez wątplenia był także mistrzem krótkiego formułowania, o czym świadczy chociażby fakt, że za *Truizmy ufryzowane*¹⁰ pasowany został na literata i znalazł się w gronie współczesnych pisarzy polskich. Efektem jego fascynacji filologiczno-literackich jest kilka antologii aforyzmów, wśród których wymienić należy m.in.: *Myślę, więc jestem* (Opole 1986), *Współczesna aforystyka polska. Antologia 1945–1984* (Łódź 1986), *Aforyzmy o aforyzmach* (Opole 1991), *Aforystykon. Podręczna encyklopedia myśli i aforyzmów* (Opole 1992), *O miłości wszelakiej. Aforyzmy — opinie — refleksje* (Wrocław 1995), *Frazeforki, czyli frazeologizmy aforystyczne*, t. I–IV (Warszawa 2020). Wykorzystując zgromadzony przez ponad 40 lat jeden z największych, zgromadzonych metodą naukową zbiorów cytatów Polsce, Glensk przygotował i opublikował trzytomową *Wielką encyklopedię aforyzmów* (Poznań 2022). Warto zwrócić uwagę na fakt, że popularność zbiorów aforystycznych profesora Glenska już w roku 1970 zaowocowała zrealizowaniem przez Zakład Produkcji Filmów Telewizyjnych w Warszawie 20-minutowego filmu pt. *Magnetyzm słów*, poświęconego zbiorowi aforystycznemu rodziny Glensków. Świadectwem popularności jego antologii jest również umieszczenie nazwiska Glensk — jako autora zbioru aforyzmów — w krzyżówce *Teleświat*¹¹. Trzy antologie prof. Glenska znalazły się także na krajowej liście bestsellerów „Rzeczpospolitej” i „Wprost”¹². Tym samym Joachim Glensk pozostawił po sobie ogromne dziedzictwo krótkich, lecz głębokich myśli, które wciąż inspirują i zachwycają. Jego krótkie, treściwe sentencje często zawierały w sobie odniesienia do kosmosu, planet i gwiazd. Dla wielu z jego aforystycznych myśli źródłem inspiracji była astrologia.

Astrologia jako nieodłączny element życia profesora Glenska

Astrologia — nauka czy pseudonauka? To zagadnienie budzi kontrowersje od wieków. Dla wielu jest to domena ezoteryki, niewiążąca się z naukowym podejściem do rzeczywistości. Jednak w wypadku Joachima Glenska astrologia stanowiła nieodłączny element życia i pracy. Niejednokrotnie wyrażał on fascynację wiedzą astronomiczną i astrologią, te dwie dziedziny były ze sobą ściśle powiązane. Astrologia

¹⁰ J. Glensk, *Truizmy ufryzowane: aforyzmy — opinie — refleksje*, Łędziny 2019.

¹¹ „Tele Świat” 1996, nr 11, s. 23.

¹² Archiwum Joachima Glenska w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Opolskiego.

to znacznie więcej niż horoskopy w gazetach czy wróżby z kart tarota. Profesor Glensk, jako osoba o wszechstronnych zainteresowaniach, doceniał znaczenie astrologii jako narzędzia pozwalającego lepiej zrozumieć ludzkie życie, historię i otaczający nas świat. Wielu naukowców próbowało zrozumieć, jak gwiazdy i planety wpływają na nasze życie. W przypadku Glenska astrologia była narzędziem, które pomagało mu w analizie historii i zrozumieniu wpływu kosmosu na bieg wydarzeń. Jego podejście do historii i życia zawsze uwzględniało aspekt astrologiczny. Dla profesora Glenska astrologia była częścią dziedzictwa, które pozostawił po sobie.

Działalność społeczna jako dopełnienie spectrum zainteresowań

W roku 1992 Joachim Glensk wspólnie z opolskim fotografikiem Fryderykiem Kremserem założył stowarzyszenie Konwersatorium im. Josefa von Eichendorffa. Odwoływało się ono do tradycji założonej w 1923 roku Eichendorff-Gemeinde (Gminy Eichendorffa), stowarzyszenia górnośląskich artystów. Gmina odegrała w okresie międzywojennym wielką rolę jako inspirator życia kulturalnego regionu. Do tych wielkich tradycji nie udało się wrócić, ale stowarzyszenie Konwersatorium Eichendorffa przez następne dziesięciolecia wydawało kwartalnik, liczne pozycje książkowe, organizowało wystawy. W roku 2019 członkowie stowarzyszenia zaproponowali nestorowi stowarzyszenia objęcie funkcji prezesa. I chylące się ku upadkowi stowarzyszenie nagle odżyło, zaczęło znowu wydawać książki i organizować wystawy. Rozpoczęło produkcję portalu kulturalnego *Spectrum Direct*, który odnotowuje około 500 000 wejść w ciągu roku. Tym samym dowiódł Joachim Glensk, że nawet w poważnym wieku można jeszcze inspirować i tworzyć nowe inicjatywy o dużym zasięgu.

Dziedzictwo Joachima Glenska

Joachim Glensk pozostawił w dorobku naukowym i artystycznym ponad 400 pozycji, w tym 38 książek. Jego książki, artykuły i opracowania dokumentacyjne rzuciły nowe światło na historię prasy polskiej w regionie. Cały dorobek charakteryzuje ogromna różnorodność tematyki, chociaż tematyka Śląska jest rzeczywiście dominująca. Jego dziedzictwo wciąż inspiruje i fascynuje. Pozostawił trwały, niezaprzeczalny ślad w historii. Prace i pasja do życia Glenska wzbogaciły naszą wiedzę i spojrzenie na świat.

Przedstawiona poniżej bibliografia prasoznawcza Joachima Glenska, układająca się w kolejność chronologiczną, stanowi wyjątkową podróż przez jego naukową

kariere, obnażając bogactwo tematów, które przyciągnęły jego uwagę. Publikacje, które znajdują się w tym wykazie, to tylko część wielkiego dorobku Glenska, nie tylko zestawienie pozycji literaturowych, ale też ślad życia i pracy człowieka, który oddał swoje serce dla nauki i kultury.

Wybór publikacji prof. Joachima Glenska w układzie chronologicznym

- Związki pisarzy polskich z regionem Śląska (Materiały bibliograficzne)*. Komunikaty, Seria Monograficzna nr 57, Opole 1965, 43 s.
- Bolesław Prus a Śląsk*, „Studia Śląskie” 1967, t. 11, s. 7–53.
- Rola „Trybuny Opolskiej” w rozwoju kultury i oświaty na Opolszczyźnie*, „Studia Śląskie” 1969, t. 16, s. 333–380.
- Prasa opolska w XXV-leciu Polski Ludowej (zarys)*, [w:] *Prasa Ziem Zachodnich i Północnych w XXV-leciu Polski Ludowej. Sesja z okazji jubileuszu „Słowa Polskiego”*, Wrocław, 26 IX 1970, Wrocław 1970, 32, XX, [4] s.
- Raciborski epizod Maćkowskiego*, „Zeszyty Raciborskie «Strzecha»”, t. 2, Katowice 1970, s. 68–93.
- Sprawy ludności wiejskiej i rozwój oświaty rolniczej na Górnym Śląsku w świetle miejscowej prasy polskiej z lat 1789–1919*, [w:] *Warunki życiowe ludności rolniczej w województwie opolskim. Materiały do dyskusji*, Opole 1971, s. 61–76.
- Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 1: *Do roku 1945*, Opole 1973, 137 s.
- Co niemiecka prasa, wychodząca na Śląsku, pisała z okazji 400-lecia urodzin Mikołaja Kopernika*, „Kwartalnik Opolski” 1973, nr 1/2, s. 170–175.
- Rola Rozgłośni Polskiego Radia w Opolu w rozwoju kultury na Opolszczyźnie*, „Kwartalnik Opolski” 1974, nr 3, s. 87–116.
- Funkcja tygodników ilustrowanych w modelu kultury socjalistycznej*. [Streszczenie], „Sprawozdania. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział II Języka i Literatury”, seria B, Wrocław 1973, nr 11 [właśc. 1975], s. 5–8.
- Z dziejów prasy województwa opolskiego*, „Kalendarz Opolski” na r. 1977, s. 162–167, il.
- Magazyny ilustrowane Republiki Federalnej Niemiec [Próba charakterystyki]*, „Kwartalnik Opolski” 1977, nr 3, s. 35–47.
- Kronika polskiej prasy miasta Katowic*, „Rocznik Katowicki” 1978, t. 6, s. 97–147.
- Nakłady prasy polskiej na Śląsku (1789–1939)*, „Studia Śląskie” 1978, t. 34, s. 115–160, tab.
- Śląska prasa powstańcza i plebiscytowa (wykaz gazet i czasopism)*, „Pomagamy sobie w pracy” 1978, nr 2, s. 34–48.
- „Gazeta Opolska” na tle prasy śląskiej*, [w:] *Bronisław Koraszewski 1864–1924. Materiały z sesji zorganizowanej w Opolu 14 lutego 1978 r.*, Opole 1979, s. 91–104.
- Kalendarium śląskiej prasy plebiscytowej i powstańczej*, „Wczoraj, Dzisiaj, Jutro” 1979, nr 2/3, s. 5–18.
- Z dziejów Pracowni Badań Prasoznawczych Instytutu Śląskiego w Opolu*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1979, nr 4, s. 143–148.

- Echa odzyskania niepodległości w prasie polskiej na Śląsku*, „Kwartalnik Opolski” 1980, nr 4, s. 61–69.
- Procesy prasowe „Gazety Robotniczej” w latach 1891–1901*, „Klasa Robotnicza na Śląsku” 1980, t. 5, s. 201–234.
- Okupacja na Śląsku w świetle publicystyki (Materiały bibliograficzne)*, „Materiały i Studia Opolskie” 1981, z. 43, s. 107–144.
- Polska i niemiecka prasa plebiscytowa i powstańcza na Śląsku*, „Studia Śląskie” 1981, t. 39, s. 87–148.
- Prasa regionalna a świadomość społeczna*, „Opole” 1981, nr 6, s. 18–19, il.
- „Gazeta Opolska” na cenzurowanym (w 60-lecie likwidacji zasłużonego pisma)*, cz. 1, „Kwartalnik Opolski” 1983, nr 4, s. 5–28.
- Tradycje polskiej prasy lokalnej na Śląsku*, [w:] *Spoleczne funkcje tygodników lokalnych Śląskiego Wydawnictwa Prasowego*, red. J. Mądry, Śląskie Studia Prasoznawcze, t. 2, Katowice 1985, s. 47–56.
- Z czarnej księgi prasy polskiej na Śląsku*, „Opole” 1985, nr 10, s. 18–19, il.; nr 11, s. 7, 17.
- „Nowiny” opolskie w świetle niemieckich represji (w 75-lecie założenia zasłużonej gazety i 40-lecie jej reaktywowania)*, „Kwartalnik Opolski” 1986, nr 3, s. 8–28.
- Stan badań i potrzeby badawcze z zakresu dziejów prasy Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech w latach 1923–1939*, „Studia Śląskie” 1986, t. 44, s. 261–288.
- Karol Miarka a odrodzenie narodowe Śląska. Materiały z konferencji naukowej w 160. rocznicę urodzin i 100. rocznicę zgonu Karola Miarki. Opole, 27 kwietnia 1984 r.*, red. J. Glensk, S. Sochacka, Opole 1987, 227, [1] s.
- Niemiecka prasa polskojęzyczna (tzw. gadzinówki) i polska prasa niemieckojęzyczna na Górnym Śląsku w okresie plebiscytu i powstań*, [w:] *Prasa okresu plebiscytu i powstań śląskich. (W 65. rocznicę plebiscytu)*, red. i wstęp J. Glensk, Opole 1987, s. 99–147.
- Echa powstania wielkopolskiego w polskiej prasie na Śląsku*, „Przegląd Zachodni” 1988, nr 5/6, s. 171–199.
- Zaostrzenie kontroli nad prasą polską Górnego Śląska w czasie I wojny światowej*, „Kwartalnik Opolski” 1988, nr 3/4, s. 13–30.
- Koncepcja syntezy zawartości literatury pięknej na łamach polskiej prasy Górnego Śląska (w okresie niewoli narodowej)*, J. Glensk, T. Konieczna, [w:] *Metodologiczne aspekty historycznoliterackich badań śląskoznawczych*, red. J. Malicki, E. Gondek, Katowice 1989, s. 105–109.
- Ograniczenia wolności prasy polskiej na Górnym Śląsku (na przełomie XIX i XX wieku)*, Opole 1989, 554 s.
- Rola prasy w budzeniu świadomości narodowej Ślązaków*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1989, nr 1, s. 5–14.
- Walna rozprawa kleru z prasą śląskiej endecji*, „Studia Śląskie” 1989, t. 47, s. 197–247.
- „Katolik” na tle prasy polskiej na Śląsku (w 60-lecie likwidacji gazety)*, [w:] *Śląskie miscellanea. Literatura, folklor*, t. 4, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Prace Komisji Historycznoliterackiej nr 12, Warszawa 1992, s. 59–69.
- Pitaval prasy polskiej na Śląsku w XIX stuleciu. Redaktorzy i wydawcy przed sądem*, Opole 1992.
- Rozwój prasy lokalnej na obszarze styku dwóch narodowości (na przykładzie subregionu górnośląskiego)*, [w:] *[Dwieście] 200 lat prasy polskiej na Śląsku. Materiały z sesji*

- naukowej zorganizowanej w Opolu 12 i 13 grudnia 1989 r., red. J. Glensk, Opole 1992, s. 12–32, bibliogr.
- Diariusz prasy polskiej na Śląsku*, Opole 1993, t. 1: *Do 1945 roku*, 187 s.; t. 2: *1945–1989*, 295 s.
- Wojciech Korfanty jako wydawca, redaktor i publicysta, [w:] *Dzielo Wojciecha Korfantego, Związek Górnośląski*, Wszechnica Górnośląska, t. 7, Katowice – Opole – Cieszyn 1993, s. 23–38.
- Narodowa postawa oo. Franciszkanów w Panewnikach (w świetle procesów prasowych)*, [w:] *Śląskie miscellanea*, t. 7, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Prace Komisji Historycznoliterackiej nr 17, Katowice 1994, s. 71–77.
- Organizowanie się mniejszości niemieckiej w latach 1989–1993 w świetle prasy regionalnej na Górnym Śląsku*, [w:] *Śląsk Opolski. Nadzieje i zagrożenia demokratycznych przemian. Materiały z sesji naukowej odbytej w dniach 18–19 listopada 1993 r.*, red. M. Lis, Opole 1994, s. 76–88.
- Transformacja prasy mniejszości niemieckiej na Śląsku*, [w:] *Pięćciolecie transformacji mediów (1989–1994)*, red. A. Słomkowska, E. Ciborska. Materiały Pomocnicze do Najnowszej Historii Dziennikarstwa, t. 25, Warszawa 1995, s. 225–231.
- Prawo prasowe a reglamentacja wolności prasy polskiej na Śląsku (w okresie niewoli narodowej)*, [w:] *Śląskie miscellanea*, t. 10, red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz, Prace Komisji Historycznoliterackiej, Katowice 1997, s. 8–12.
- Szkolnictwo dziennikarskie i prasoznawstwo w ośrodkach regionalnych (na przykładzie Opola)*, [w:] *Media i dziennikarstwo na przełomie wieków (materiały międzynarodowej konferencji naukowej. Warszawa, 6–7 czerwca 1997 roku)*, zebra., wstęp: J. Adamowski, Warszawa 1998, s. 137–147, tabl.
- Od Października do Jesieni Narodów. Rozwój prasy na Śląsku w latach 1956–1989*, [w:] *Z dziejów książki i prasy na Śląsku w XIX i XX wieku. Wybrane zagadnienia*, red. K. Heska-Kwaśniewicz, Katowice 1999, s. 124–134, bibliogr.
- Znaczenie prasy polskiej w budzeniu świadomości narodowej na Górnym Śląsku (1869–1914)*, [w:] *Regionalna prasa polska na Górnym Śląsku w latach 1845–1996*. Materiały sesyjne, wybór referatów i przygot. do druku J. Gołębiowska, M. Kaganiec, Katowice 1999, s. 21–29.
- Cenzura prasowa na Śląsku — wczoraj i dziś*, [w:] *Środki masowej informacji w Polsce po likwidacji instytucji cenzury (1990–2000)*, red. nauk. J. Adamowski, Warszawa 2000, s. 291–298, bibliogr.
- Wilhelm Szewczyk jako redaktor i publicysta (z okazji dziesiątej rocznicy zgonu wielkiego Ślązaka)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2002, t. 5, z. 1, s. 237–252.
- Regionalne i lokalne media w społeczeństwie wielokulturowym*, red. J. Glensk, M. Kalczyńska, Opole 2004, 206 s., bibliogr., indeksy.
- Stan badań i postulaty badawcze prasy śląskiej w okresie transformacji*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2004, t. 7, z. 2, s. 147–158.
- Wielokulturowość pogranicza w świetle prasy śląskiej*, s. 27–39; *Bibliografia zawartości „Oberschlesische Nachrichten”, „Wiadomości Górnośląskich” (1990–1991)*, s. 157–189, indeks, [w:] *Regionalne i lokalne media w społeczeństwie wielokulturowym*, red. J. Glensk, M. Kalczyńska, Opole 2004.
- Procesy prasowe gazet niemieckich na Górnym Śląsku w pierwszej połowie XX wieku (z oskarżenia strony polskiej)*, „Studia Bibliologiczne” 2005, t. 15, s. 26–53.

Sankcje wobec prasy niemieckiej ukazującej się na Śląsku w I połowie XX wieku, [w:] *Śląskość — siła tradycji i współczesne problemy*, red. K. Kossakowska-Jarosz, Opole 2005, s. 55–77.

Bibliografia

- Archiwum Joachima Glenska w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Opolskiego.
- Dziki S., *Joachim Glensk: 70 lat życia i 50 lat pracy naukowej nad starymi gazetami śląskimi*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2005, t. 8, z. 2 (16).
- Glensk J., *Autochton. Autobiografia z przymrużeniem oka*, Łędziny 2018.
- Glensk J., *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 1: *Do roku 1945*, Opole 1973.
- Glensk J., *Czarna księga prasy śląskiej*, Opole 2006.
- Glensk J., *Truizmy ufryzowane: aforyzmy — opinie — refleksje*, Łędziny 2019.
- Glensk J., *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska (Materiały bibliograficzne)*, Opole 1965.
- Glensk J., *Związki pisarzy polskich z regionem Śląska*, wyd. 2 poszerz., Opole 1970.
- Kalendarium powojennej prasy Dolnego Śląska*, Opole 1980.
- Myśliński M., *Czarna księga prasy śląskiej: tom 1: Górny Śląsk, Joachim Glensk, Opole 2006*: [recenzja], „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 2007, t. 10, nr 2 (20).
- Władyka W., *Bibliografia opracowań prasy śląskiej, t. 1: do roku 1945, Joachim Glensk, Opole 1973*: [recenzja], „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1974, t. 13, nr 4, s. 547.